

A szabadságvesztés-büntetés és a család.

Írta: ANGYAL PÁL.

A büntetőjog újjászületésének korszakában, mely a XVIII. század utolsó s a XIX. század első évtizedeire esik, midőn hosszú küzdelem után az elrettentés eszméjét a *humanismus* gondolata váltotta fel, az irodalom sürgetésére a törvényhozások nemes versenyre keltek s oly büntetéseket illesztettek be a törvénykönyvekbe, melyek anélkül, hogy megfelelkeznének a büntetett egyénben az emberről, eleget tesznek úgy a megtorlás, valamint a mindjobban fejlődő megelőzés követelményének. Az uralkodóvá lett classikus iskola szakít az évszázadok óta olyannyira meggyökeresedett *collectiv felelőség* rendszerével, (v. ö. MAKAREVICZ, Einführung in die Philosophie des Strafrechts, Stuttgart, 1906. 305. l.), melynek alaptétele, hogy az elkövetett büntetendő cselekmény nyomán beálló felelőség nemcsak a tettet, hanem annak családját, hozzátartozóit, törzsét is terheli, s így a büntetésnek nemcsak az elkövetőre, hanem mindazokra ki kell terjedni, kik azzal bizonyos társadalmi szervezetben élnek. Az egyéniség autonómiájának eszméje tör előtérbe, s átalakítja az erkölcsant (KANT), a nemzetgazdaságtant (SMITH ÁDÁM) és a jogi tudományokat. A büntetőjog terén sem érvényesülhetett továbbra az ártatlanokat sújtó büntetés, hanem az *egyéni felelőség* elvének elismerésével kimondatott, hogy miután a büntetendő cselekmény az elkövetőnek mint önálló egyénnek sajátja, ennek folytán annak összes következményei, tehát a büntetés is csak az elkövetőt érheti. A humanismus és az egyéni felelőség elveinek ilyetén összefolyása rendkívül kedvezett a *szabad-*

ságvesztés-büntetés kifejlődésének, mely ily módon lassanként a büntetésrendszer középpontjára helyeződött át annál is inkább, mert annak helyes és mind czélszerűbb végrehajtása révén a büntetés egyéb céljainak (javítás, munkára-szoktatás, védelem stb.) megvalósulása is remélhető volt. És *alakilag* igaza is van a classikus iskolának, mert midőn a büntettest (és csak a büntettest) az elkövetett büntetendő cselekményért felelősségre vonja és büntetésül szabadságától megfosztja, valóban csak az ellen az egyén ellen fordul, ki az állam büntető törvényei ellen vétett. Ámde *érdemileg* igen ritka esetekben szenved a büntetésből eredő hátrányokat csupán a büntetéssel közvetlenül sújtott egyén, mert ez utóbbi legtöbbször nem magában és magán él, hanem különböző erkölcsi és gazdasági szálakkal fűződik embertársaihoz, ezeknek kisebb nagyobb csoportjához, kik tőle majd csak várnak, majd pedig joggal követelnek bizonyos – némelykor csak átmeneti, máskor állandó és közvetlen – szolgálatot. De ha az állam az ily egyént büntetésül szabadságától megfosztja, s így hosszabb-rövidebb időre abból a társadalmi helyzetből és rendes munkakörből, melyben e várható vagy követelt szolgálatokat teljesítheti, kiragadja, úgy lehetetlenné teszi, vagy legalább is megnehezíti a harmadik személyek várakozásainak vagy jogainak megvalósulását, minélfogva ez utóbbiak tényleg kárt szenvednek. Megállapítható tehát, hogy a büntetés és kiváltkép a szabadságvesztés-büntetés igen sokszor olyanokat is érint hatásaiban, kik a büntetendő cselekmény elkövetésénél egyáltalán nem vettek részt, szóval akik abban teljesen ártatlanok. Itt egy – a büntetéssel együtt jelentkező oly – *superplus* jön létre, melynek megszüntetését vagy legalább is csökkentését bizonyos esetekben nemcsak az igazság, hanem a czélszerűség elve is megkívánja. Az egyéni felelősség eszméjével összefüggő *igazság eszméje* ugyanis nem elégszik meg annak a formai tételnek érvényesülésével, hogy a büntetés közvetlenül csupán az elkövetett cselekményért felelős büntetessel szemben nyer megállapítást és alkalmazást, hanem érdemileg is meg akar valósulni, azaz nem tűri, hogy a büntetés hátrányos következményeit ártatlanok is érezzék, minélfogva csak oly körülmények között helyesli a szabadságvesztés-büntetést, melyek az abból eredő hátrányoknak harmadik ártatlan szemé-

lyek irányában való bekövetkezését megakadályozzák, illetőleg azok súlyát közömbösítik, s ha ez nem lehetséges, legalább enyhítik. De a *célszerűség* szempontjából is arra kell törekednünk, hogy a büntetésen kívül más a büntetés káros hatásait ne érezze, mert ellenkező esetben ajtót nyitunk a vétkekön kívül szenvedők erkölcsi és nem ritkán anyagi romlásának és így közvetve azoknak számát szaporítjuk, kik gyengeségükben könnyen elbotlanak s a bűnösség lejtőjére sodródnak.

Az immár egy évszázad óta hangsúlyozott *személyesség követelménye* tehát, melyet tudtommal először Rossi állított fel mint az úgynevezett jó büntetés kellékét, lehetőleg megvalósítandó és pedig különösen azokban az esetekben, midőn a szabadságvesztés-büntetés az elítéltnak *családi viszonyaiból* eredő természetes kötelességei teljesítését akadályozza vagy nehezíti, azaz midőn a büntetés hátrányos következményei abban állanak, hogy a feleség férjét, a család kenyérkeresőjét, a férj élettársát, a gyermekek szülőjüket, az elaggott és munkaképtelen szülők eddigi fentartójukat kénytelenek hosszabb-rövidebb időre nélkülözni. A családtag távolléte mérhetetlen erkölcsi és anyagi károkkal járhat, oly károkkal, melyeket ártatlanok szenvednek, kik nem ritkán épp e szerencsétlen és őket büntetlenül érő körülmények hatása alatt züllemek el s kerülnek bele a bűnösség áradatába.

Az ártatlan hozzátartozók védelme s a család megóvása különben még magának az elítéltnak érdekében is kívánatos, mert vájjon mit remél a letartóztatott szabadulása idejére? Az otthon melege utáni vágygyal hagyja el a börtön küszöbét; a szülők, gyermekek szeretete hatja át keblét s tán a legjobb akarattal és elhatározással közeledik övéihez, hol megszokott ingóságait kis földjét, házát reméli megtalálhatni. De hova lett az otthon? A szülők hallani sem akarnak büntetett gyermekükről, a feleség elhidegült, sőt férjének büntetési ideje alatt tán más karjaiban keresett vigasztalást, a gyermekek elzüllöttek, az oly szeretettel munkált földdarabot s a kedves ingóságokat, a kis műhely berendezését elvitte a végrehajtó, vagy felélte a kenyérkeresőt nélkülöző család. Nincs semmi, amire a szabadult támaszkodhatnék, szertefoszlott minden! Csodálhatni-e, ha ily körülmények között a börtönviselt el-

keseredik s a létfentartás küzdelmében nem a megengedett eszközökhöz, hanem a tiltott fegyverekhez nyúl s ott folytatja, ahol elzáratása előtt elhagyta? Viszont, ha a szabadulat övéi tárt karokkal fogadják, ha a szabadságát visszanyert egyén ugyanoly körülmények közé tér vissza, mint a minőket elhagyott, ha nem koldustanyán kell feleségét és gyermekeit felkutatnia, szóval ha *rátalál otthonára*, úgy megerősödnek benne azok a javítási magból sarjadt gyenge hajtások, melyek a börtönnek bármily jól szellőztetett levegőjében csak éppen, hogy gyökeret vertek. Igaza van CONSTANTnak, midőn megjegyzi, hogy az otthon melege a legjobb óvszer a visszaesés ellen: »le retour au milieu de ceux qui l'aiment, sera la meilleure sauvegarde contre la rechute«.*)

Az otthont azonban épp a visszamaradt ártatlan családtagok óvhatják meg és ismét csak akkor, ha távoltartjuk tőlük az elítélt büntetéséből őket érhető hátrányokat, s ha a letartóztatottat bevonjuk az otthon conserválásának munkájába. A hátrányok távoltartása, illetőleg közömbösítése inkább patronage-feladat; az elítéltnak e nagy munkába való bevonása azonban már csak úgy remélhető, ha az ellenében megállapítandó szabadságvesztés-büntetés oly nemeit alkalmazzuk s ezeket úgy hajtjuk végre, hogy az ártatlan családtagok minél kevesebbet szenvedjenek, és hogy az otthon szétfoslása megakadályoztassék.

A részleteket illetően mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom, hogy a szabadságvesztés-büntetés különös nemei, illetőleg végrehajtási módozatai csak azokban az esetekben foghatnak helyt, midőn. a család a letartóztatott elzárásával csakugyan kenyéradóját vagy gondozóját veszítette, azaz midőn az elítélt távolléte csakugyan veszélyezteti a család erkölcsi állapotát és anyagi helyzetét. Tehát ahol az elítélt ugyan férje a magára maradt nőnek s apja az anyjuk vagy más rokon mellett hagyott gyermekeknek, de eddigelé csak terhére élt családjának, melyet dologtalanságával csaknem a tönk szélére juttatott, *ott különleges intézkedésekre nincs szükség*, mert ott az elítélt hozzátartozói inkább fellélegzenek az ő távollé-

*) V. ö. Albert Contant: Les sociétés de patronage. Paris, 1898. 26) 1; ugyanígy: Rivière v. ö. Bulletin de la commission internationale. Budapest-Berne, III. köt. 372-373 1.

tének ideje alatt, semmint hogy annak hiányát panaszolják; ott a családfő szabadságvesztés-büntetésének következtében a család gazdasági és erkölcsi helyzete csak javulhat.

Azoknak az eseteknek *gondos kiválogatása tehát az első feladat, melyekben a családfőnek, illetve a családfenntartónak a családból büntetés címén való kivonása feltétlenül nyomasztó gazdasági helyzetbe és erkölcsi romlásba sodorja a családot.* E tekintetben kívánatos volna, hogy a bíróság az ítélete meghozatala előtt hivatalból – esetleg a patronage egyesületek megbízottai útján – állapítsa meg a vonatkozó adatokat s ha szükségesnek mutatkozik, vegye azokat figyelembe már a szabadságvesztés büntetés alább említendő különleges nemeinek, illetőleg végrehajtási módozatainak megállapítása idején, de mindenesetre közölje a végrehajtásra illetékes hatóságokkal.

A kérdés legnehezebb része, hogy vajjon indokolt-e az ártatlan családtagok kímélete, a családfő elzárása következtében a családra háruló nyomasztó gazdasági helyzet könnyítése, illetőleg az otthon megóvása céljából *különleges intézmények létesítése* a családfők szabadságvesztés büntetését érdeklően s ha igen, *miben álljanak ezek s végül már a bíróság, vagy a büntetés végrehajtására hivatott közegek vegyék-e azokat foganatba?*

A különleges intézmények nézetem szerint *mellőzhetlenek*, mert a mai rendszer mellett, mely a szabadságvesztés büntetés nemei s végrehajtási módjai tekintetében e szempontból nem különböztet s arra, hogy családot vagy magában álló és senki irányában kötelességgel nem tartozó egyént zár-e el a bíróság, nincs tekintettel; minden a patronage egyesületekre hárul, ámde ezek csak korlátolt mérvben tehetnek eleget a családsegélyezés feladatának s az, hogy magát az elzártat is bevonják e munkába, módjukban sincs, már pedig kétségtelen, hogy az felette szükséges nemcsak gazdasági, de még erkölcsi szempontból is, mert a családi kapcsolat lazítását lehetőleg kerülni kell, s ha már a büntetés ki is vonja a családfenntartót, illetőleg ennek személyét az otthon köréből, legalább annak gazdasági erejéből biztosítandó a család részére annyi, amennyi a rázkódtatások elhárítása szempontjából szükséges.

De vajjon *miben álljanak* e különleges intézmények? Eddigélé az *anyagi büntetőjog* közvetve a királyi kegyelem, a feltételes szabadságra bocsátás, a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése útján vette ki részét a családfenntartás munkájából; *a kegyelem és a feltételes szabadságra bocsátás*, mint a büntetés idejének megrövidítése mindenestre kedvezőek az elítélt családjára, *a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése* pedig annyiban, amennyiben lehetővé teszi, hogy a büntetett el se szakíttassék családjától. Ezek az intézmények mindenestre továbbfejlesztendők lennének; így kívánatos, hogy az elítéltnak családfenntartói minősége *különös figyelemben* részesíttessék a kegyelmi felterjesztéseknél; viszont a feltételes szabadságra bocsátás kedvezménye azoknak, kiknél a törvényes feltételek fennforognak, a rendesnél *előbbi időpontban* volna megadandó, ha igazolást nyer, hogy családjuk anyagi és erkölcsi helyzete távollétük folytán jelentékenyen rosszabbodik; a feltételes ítéletek hozatalánál is *fokozott figyelemben* részesítendő a család conservalásának szempontja; így, mint a magyar büntetőnovella (1908. évi XXXVI. t.-cz.) ministeri indokolása ki is emeli, oly esetekben, midőn attól kell félni, hogy a terhelt szabadságának elvétele esetében ennek ártatlan gyermekei szenvednek igazságtalan hátrányt, a büntetés végrehajtásának felfüggesztése felette indokolt már csak ama praeventiv szempontból is, melynél fogva ily körülmények között remélhető, hogy az elítélt már családjára való tekintettel is őrizkedni fog újabb büntetendő cselekmény elkövetésétől.

A büntető per jogok és börtönügy terén a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának elhalasztása és félbeszakítása szolgálják eddigélé a családtámogatás eszméjét; így a mi büntetőperrendtartásunk 509. §-a kifejezetten kimondja, hogy »ha a szabadlábon levő elítélt kimutatja, hogy büntetésének azonnal való végrehajtása neki vagy *családjának* a büntetés célján kívül eső *súlyos sérelmet okozna*«, a halasztás megadható; továbbá az 513. §. értelmében a félbeszakítást általában »fontos okból« engedélyezheti az igazságügyminister, mikor is a család nyomasztó gazdasági helyzete mindenestre fontos oknak minősítendő. Idevág még a szabadságvesztésbüntetések

végrehajtása körül hazánkban rendeletileg megállapított s más európai államokban is követett az a szabály, mely szerint a Jobb viseletű letartóztatottaknak megengedhető, hogy munkakeresményüket *a szegény szülők, házastárs, gyermekek vagy testvérek segélyezésére fordítsák.* (V. ö. az 1880. évi 2106. sz. ig. min. rend. 36. §-át.)

Részünkről oly fontos érdeknek minősítjük a család gazdasági és erkölcsi helyzetének legalább is abban az állapotban való fenntartását, melyben az a kenyérkereső vagy gondviselő családtag elítélése idején volt, hogy a most felsorolt és bizonyos fokig tökéletesíthető intézményeket a cél elérésére elégtelennek tartjuk. Az esetek elég nagy számában ugyanis sem a megkegyelmezés, sem a feltételes elítélés feltételei nem forognak fenn; a bár elhalasztott vagy bár félbeszakított büntetés előbb-utóbb mégis csak végrehajtatik s a feltételes szabadságrabocsátás is esetleg már oly időben következik be, midőn már késő; ami pedig a keresményt illeti, ez legtöbbször oly csekély, hogy azzal a családon alig van segítve. A kérdés sarkpontja tehát az, hogy oly esetekben, midőn kikerülhetetlennek mutatkozik a családfőnek hosszabb-rövidebb időre való elzárása, van-e mód a családot fenyegető végromlást e büntetés módosítása, helyettesítése vagy általában végrehajtásának megfelelő változtatása útján megakadályozni?

Nézetünk szerint háromféle mód kínálkozik arra, hogy az ártatlan családtagok jogos igényei a családfő büntetésének ideje alatt megóvassanak, illetve kielégíttessenek; ez a házi fogság, a közmunka s a rabmunkából eredő munkajutalomnak a család kezére juttatása.

A házi fogság, mely néhány svájcki kantonális államban, Olaszországban, Ausztriában, Oroszországban és Spanyolországban, valamint több közép- és délamerikai államban mint a rövidtartamú szabadságvesztésbüntetés enyhébb végrehajtási módja ismeretes, a 15 napot meg nem haladó elzárás és fogházbüntetés *helyett* volna mindazon esetekben kiszabandó, midőn a bíróság megállapítja, hogy a vádlott családfő eddigelé is otthon végzett munkája keresményéből tartotta el hozzátartozóit. Igaz ugyan, hogy a házi fogság csak bizonyos felügyeleti intézménnyel kapcsolatban hajtható végre, s ha ez rendőri felügyelet, úgy nyomasztólag hat; az sem tagadható,

hogy e büntetésnem inkább a fegyelmi büntetés jellegével bír; ez alapon kifogásolják azt LISZT, (V. Ö. Bulletin de l'Union internationale de droit pénal, I. köt. 44. s. köv. 1.) ROSENFELD, Welche Strafmittel können an die Stelle der kurzzeitigen Freiheitsstrafe gesetzt werden? Abh. des krim. Seminars, II. köt. 2. 1.) ASCHROTT, (Ersatz kurzzeitiger Freiheitsstrafen, 58 s. köv. 1.) GENNAT, (Blätter für Gef. Kunde 87. köt. 29. 1., u. a. Das Strafsystem und seine Reform, 80. 1.). Mindez azonban nem elegendő ok arra, hogy mint kivételes büntetés indokolt esetekben ne alkalmaztassék. Jól mondja CARRARA, hogy: »a házi fogság mint az afflictiv büntetések legenyhébbike igen hasznos lehet.« (V. ö. A büntetőjog programja, II. köt., 128-129. 1.) Ami az ellenőrzés nehézségeit illeti, mint ezt más helyütt kifejtettük (v. ö. ANGYAL: A büntetési nemek reformjához 10. 1.), nagy nehézségekkel nem találkozunk, mert akinek épp családjára való tekintettel érdekében áll, az meg fogja tartani az előirt szabályokat, de különben is az ellenőrzés egy e célra alkalmazott patronage egyesületi – esetleg fizetett – tag útján is gyakorolható, ki annál a néhány elítéltnél naponként többször is megjelenhetik. Az elítélt esetleg kötelezhető volna arra, hogy a felügyelettel járó költségeket előlegezze, illetőleg viselje.

Ha a vádlott családfő eddigelé külső munkával kereste a maga és családja kenyerét, úgy a család szempontjából a házi fogság épp oly súlyos, sőt súlyosabb következményekkel jár, mint a letartóztató intézetbe utalás, miért is ily esetben a rövid tartamú, tehát pl. ismét 15 napot meg nem haladó elzárás és fogházbüntetés helyett *közmunkára* volna az elítélt szorítandó. A megszolgált munkabér aránylagos részének a család számára való közvetlen kiszolgáltatásával annyi mindenestre elérhető, hogy a büntetés ideje alatt a család anyagilag nem szenved. E büntetés – mely már a régi szász-thüringiai jogban is szerepelt, s ezidőszerint az olasz büntetőtörvénykönyvben és francia javaslatban egészíti ki a büntetési rendszert – csak annyiban kifogásolható, hogy tulajdonképen nem szabadságvesztés. (V. ö. LISZT, Bulletin I. köt. 46. 1., u. a. Zeitschrift 9. köt. 780. 1., ASCHROTT, i. m. 57. 1., BAUMGARTEN, ZÜRICHER, V. Ö, Bulletin, II. köt. 53., 76. 1.) Ez igaz, de vajjon oly esetekben, midőn úgyis csak rövid időre szólhat

a szabadságelvonás, várható-e ettől valamelyes javító vagy átalakító hatás? Úgy hisszük nem, mert a 8, 10, 15 napos elzárás, különösen, ha közös zárkában s esetleg munkátlan-ságban hajtatik végre, többet árt, mint használ s a család szempontjából mindenesetre hátrányos. És ha nem is szabadságvesztés a közmunkára szorítás, de mindenesetre szabadságkorlátozás s így a büntetés jellegét nem nélkülözi. Az elítéltnak dolgoznia kell, és pedig a kijelölt munkát tartozik szigorú felügyelet mellett elvégezni; munkabérét nem ő, hanem családja kapja kézhez, azzal nem ő, hanem hozzátartozói rendelkeznek.

E pótló intézmények azonban csak a rövidtartamú szabadságvesztés-büntetés helyét foglalhatják el; a 15 napot meghaladó elzárás, fogház, börtön s fogházbüntetés már feltétlenül intézetben hajtandó végre, mikor is a családon csak a munkáltatás s a munkajutalom intézményének megfelelő reformálásával segíthetünk.

A munkáltatást illetően nézetünk szerint arra kell törekedni, hogy a letartóztatott lehetőleg oly munkával láttassék el, melylyel a szabad életben foglalkozott s ha ez nem lehetséges, úgy legalább hasonló, de mindenesetre hajlamainak megfelelő s kellőleg jövedelmező munkát végezzen. Ez úton annyi mindenesetre elérhető, hogy a letartóztatott képességeit s ügyességét kifejtve és kedvvel dolgozva, lehető nagy munkabért szolgál meg, mely az alább részletezendő módon bizonyos levonások után az anyagi züllés veszélyének kitett család gazdasági megerősítésére fordítandó.

A letartóztatottak legnagyobb része csak ily módon teremtheti meg, vagy legalább egészítheti ki a családjának megélhetéséhez s az otthon megóvásához szükséges fedezetet. Némely esetben azonban, azaz midőn ezt a letartóztatási intézet viszonyai megengedik s az illető munka neme lehetővé teszi, a letartóztatott úgyszólván teljesen megmaradhatna régi foglalkozási körében. így a kisiparos, illetve a kézműiparos, ki eddig nyerstermények fel-, illetve félgyártmányok átdolgozásával foglalkozva, családtagjaival vagy alkalmazottaival együtt dolgozott, hasonlóképen az ily családtag vagy alkalmazott a büntetési idő alatt is tovább folytathatja ipari tevékenységét; engedtesék meg ugyanis, — ha gazdaságilag s a család szempontjából indokolt — hogy munkaeszközeit az intézetbe be-

vigye, hogy üzletének egy erre alkalmas tagjával időnként érintkezhessek, ki a megrendeléseket közvetíti, a feldolgozandó anyagot beszállítja, a kész vagy még átdolgozásra váró termékeket rendeltetésük helyére juttatja stb. Ilyetén módon csak a munka helye változik, a letartóztatott munkaereje azonban visszamarad eredeti gazdasági körében s így amellet, hogy a büntetés céljának is eleget teszünk, nem sodorjuk veszélybe az elítélt ártatlan családját. Czipész, szabó, kalapos, szűcs, esztergályos, asztalos, órás, könyvkötő stb. épp úgy dolgozhat zárkájában, mint otthon; annak sincs akadálya, hogy saját munkaeszközeit használja, s hogy a kész termékeket az elítélt megbízottai vagy családtagjai értékesítsék, illetve bocsássák a megrendelő kezére. A munkabér ily esetekben közvetlenül a család javára esik, melyből azonban egy rész rabtartási költség címén az intézet pénztárába volna fizetendő.

Általában úgy a most említett csoportba tartozók, valamint a többi elítélt irányában is meg volna állapítandó a rabtartási költségeknek átlagos napi összege; a közvetlenül családjuk javára munkálkodókért maga a család volna e költségek viselésére kötelezendő; ha azonban e kötelezettség teljesítése nehézségekbe ütköznék s esetleg a család gazdasági helyzetének veszélyeztetésével járna, úgy ettől is el kellene tekinteni. A többi letartóztatottnál, tehát a kik az intézetben előirt munkák valamelyikét végzik s ennek fejében munkajutalomban részesülnek, a külső áralakulás szerint számítandó és fizetendő munkabérből levonásba volna hozandó a fent említett napi ellátási összeg s a fenmaradó rész hetenként vagy havonként a család, vagy ami még helyesebb, a patronage-egyesület megbízottjának volna kiadandó; ez utóbbi esetben természetesen azzal a megbízással, hogy ez az átvett összeget a család gazdasági helyzetének épségben tartására fordítsa. A megbízott állandó közvetítő volna a letartóztatott családfő s ennek hozzátartozói között, az összeg hova fordításánál lehetőleg teljesítené a letartóztatott óhajait, szóval mintegy helyettesítené a családfenntartót.

Ez intézmények közül a házi fogság és közmunka büntetéseinek mint helyettesítő eszközök alkalmazásának elrendelésére a bíróság volna feljogosítandó; már az intézetben végzendő munka meghatározása s a munkajutalomnak a család

részére való kiadása tárgyában a család, illetőleg a letartóztatott családfő kérelmére, a szükséges adatok beszerzése után az intézet házi tanácsának, nálunk az úgynevezett felügyelő hatóságnak kellene döntenie.

A részint már létező s megfelelő módon továbbfejlesztendő, valamint a most javasolt különleges intézmények kombinatív és az esetek egyéni sajátosságaihoz mért alkalmazása anélkül, hogy a szabadságvesztés-büntetés hatékonyságát csökkentené, lehetővé teszi a letartóztatott családja gazdasági helyzetének megóvását s így midőn a büntetésnél megkövetelt személyesség kellékének megvalósulását előmozdítja, nemcsak a büntetésrendszert tökéletesíti, hanem azáltal, hogy ártatlan családok anyagi s ezzel legtöbbször kapcsolatos erkölcsi zülleszt akadályozza, a társadalom védelmére is szolgál.